

Självständigt arbete (15 hp)

Författare		Program/Kurs
Christoffer Bergman		HOP1 23/24
Handledare		Antal ord: 11 946
Alicia Fjällhed	Beteckning	Kurskod
	Självständigt arbete magisteruppsats, krigsvetenskap	2UK022
Rysk syn på flexibilitet i förhållande till Finkels flexibilitetsteori		
Sammanfattning: Militära organisationer som går i krig utsätts för överraskningar. Oavsett hur bra den egna underrättelsetjänsten är eller hur välutvecklade planer som framarbetats, kommer den militära organisationen behöva hantera överraskningar. Meir Finkel, en israelisk före detta brigadgeneral, hävdar att lösningen ligger i flexibilitet. I sin teori utvecklar han hur flexibilitet inom olika områden, som han benämner som <i>strata</i> , kan användas för att hantera överraskningar. Finkels fyra strata utgörs av konceptuell och doktrinär flexibilitet, organisatorisk och teknologisk flexibilitet, lednings och kognitiv flexibilitet samt mekanismer för snabb inlärning och spridning av kunskap. Finkels teori används inom krigsvetenskapen och har bland annat implementerats i Försvvarsmaktens doktriner samt vid utbildningen på Försvvarshögskolan. Emellertid är det oklart hur ett icke-västerländskt land, som exempelvis Ryssland, förhåller sig till Finkels teori. Genom att studera hur Ryssland ser på flexibilitet och anpassning militärteoretiskt, i sina styrande dokument samt i sitt praktiska utförande av krigshandlingar under det pågående kriget i Ukraina, bidrar studien till en ökad förståelse för hur teorin kan förstås i en bredare kontext. Det gäller även i form en militär organisations kulturella förutsättningar att använda teorin. Studien visar sammantaget på att Ryssland, har ett annan syn på flexibilitet och anpassning än vad Finkels teori förespråkar. Kulturella betingelser är en av anledningarna till vägvalet.		
Nyckelord: Flexibilitet, anpassning, Finkel, Ukraina, Ryssland, vranjo, kultur.		

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING.....	3
1.1. PROBLEMFÖRMULERING.....	4
1.1.1. <i>Varför är anpassning så svårt?</i>	6
1.2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	7
1.3. FORSKNINGSBIDRAG.....	7
1.4. AVGRÄNSNINGAR	8
2. TEORI.....	8
2.1. TEORETISKT RAMVERK	8
2.1.1. <i>Övriga aspekter på Finkels teori</i>	11
2.2. TIDIGARE FORSKNING	11
2.2.1. <i>Kulturens påverkan på flexibilitet</i>	11
2.2.2. <i>Vranjo</i>	14
2.2.3. <i>Rysk flexibilitet i Ukraina</i>	14
3. METOD	16
3.1. FORSKNINGSSTRATEGISKA UTGÅNGSPUNKTER	16
3.2. OPERATIONALISERING	17
3.2.1. <i>Operationalisering av Finkels flexibilitetsteori</i>	17
3.2.2. <i>Tematisk analys</i>	19
3.2.3. <i>Grafisk beskrivning av forskningsdesignen</i>	21
3.3. KÄLLDISKUSSION.....	22
3.4. METODDISKUSSION.....	23
3.4.1. <i>Forskningsetiska överväganden</i>	23
3.4.2. <i>Kriterier för bedömning av studiens kvalitet</i>	23
4. ANALYS.....	24
4.1. SAMMANSTÄLLNING AV RESULTATET.....	24
4.2. RESULTATREDOVISNING	25
4.2.1. <i>Militärteoretisk syn på flexibilitet</i>	25
4.2.2. <i>Styrande dokument och koncept samt deras syn på flexibilitet</i>	26
4.2.3. <i>Rysk syn på flexibilitet under pågående krig i Ukraina</i>	27
4.3. ANALYS AV RESULTATET.....	28
4.4. RYSK SYN PÅ KONCEPTUELL OCH DOKTRINÄR FLEXIBILITET	28
4.5. RYSK SYN PÅ ORGANISATORISK OCH TEKNOLOGISK FLEXIBILITET	29
4.6. RYSK SYN PÅ LEDNING OCH KOGNITIV FLEXIBILITET	30
4.7. RYSK SYN PÅ MEKANISMER FÖR SNABB INLÄRNING OCH SPRIDNING AV KUNSKAP.....	31
4.8. X-INDIKATOR SAMORDNING AV MILITÄRA OCH CIVILA MEDEL.....	31
4.9. X-INDIKATOR ORGANISATORISK FLEXIBILITET.....	33
4.10. SAMMANFATTNING AV ANALYSEN	33
5. DISKUSSION.....	34
5.1. SLUTSATSER OCH FORTSATT FORSKNING	35
REFERENSLISTA.....	37

FIGURFÖRTECKNING

FIGUR 1 GRAFISK BESKRIVNING AV FORSKNINGSDESIGN.....	21
FIGUR 2 SAMMANSTÄLLNING AV TEMATISK ANALYS	24

1. INLEDNING

Militära institutioner har nästan alltid fel i sina försök att förutsäga kommande krig.¹ De soldater som i juli 1914 marscherade mot Flanderns slagfält under parollen ”hemma till jul” var bland de bäst utbildade, utrustade och motiverade soldater som dittills kämpat i Europa.² Likväl var de få av dem som kunde förutse slagfältets geometri med skyttegravar, taggtråd och kulsprutor som skulle prägla striderna de kommande fyra åren.

Kanske är det inte förvånande att soldater och militära organisationer har svårt att förutse framtidens slagfält, eftersom en viktig princip i krigföring är just *övertäckning* vilket framhålls i Försvarens (FM) *Doktrin för militära operationer 2020* (DGO 20).³ Där definieras övertäckning som något som är oväntat och oförutsägbart för motståndaren.⁴ Övertäckning kan exempelvis ske genom ett sätt att uppträda, en teknologi eller genom att välja en oväntad tidpunkt för viss verksamhet.

Meir Finkel, före detta brigadgeneral i Israeliska Försvarens (IDF), har i sin bok *On Flexibility, Recovery from Technological and Doctrinal Surprise on the Battlefield* (2011) utvecklat en teori för militära organisationer när det gäller att hantera övertäckningar.⁵ Finkel argumenterar för att övertäckning i krig aldrig kan överkommas genom planering eller med hjälp av goda underrättelser.⁶ I stället handlar det om att den militära organisationen skall kunna hantera en övertäckning den blivit utsatt för genom förmågan till flexibilitet och anpassning.⁷

Finkel bygger sin teori på fyra *strata* som utgörs av:⁸

1. Konceptuell och doktrinär flexibilitet.
2. Organisatorisk och teknologisk flexibilitet.
3. Lednings och kognitiv flexibilitet.
4. Mekanismer för snabb inlärning och spridning av kunskap.

¹ Mick Ryan, *The War for Ukraine Strategy and Adaptation under Fire* (La Vergne: Naval Institute Press, 2024), 182.

² Marco Smedberg, *Krigföring: Från Austerlitz till Bagdad*, Ny utg. (Lund: Historiska media, 2005), 118.

³ Försvarens, ”Doktrin För Gemensamma Operationer 2020,” FM2018-18369:30 Doktrin § (2020), 128.

⁴ Försvarens, 128.

⁵ Meir Finkel, *On Flexibility: Recovery from Technological and Doctrinal Surprise on the Battlefield* (Stanford, California: Stanford Security Studies, 2011).

⁶ Finkel, 45.

⁷ Finkel, 2.

⁸ Finkel, 2–3.

Finkel argumenterar för:

“The solution to technological and doctrinal surprise lies not in predicting the nature of the future battlefield or obtaining information about the enemy’s preparations for the coming war, but in the ability to recuperate swiftly from the initial surprise.”⁹

Grunden till flexibilitet och anpassning i krig måste skapas redan i fredstid i syfte att kunna hantera en överraskning på framtidens slagfält. Det skall ske med stöd av fyra strata som Finkel i stor utsträckning bygger på Yom Kippur kriget 1973, där Israel utsattes för en doktrinär och teknologisk överraskning.¹⁰

Inom krigsvetenskapen har flera teoretiker skrivit om flexibilitet och anpassning. Sun Tzi skriver: ”Mina formationer är som vatten i rörelse, de undviker höjder och söker sig till sänkor. Armén formas så att det solida undviks och det bräckliga angrips.”¹¹ Modernare författare som exempelvis van Creveld har beskrivit flexibilitet kopplat till teknologi.¹² Van Creveld beskriver i första hand hur teknologi kan utformas för att hantera överraskningar.

John Dickman skriver om flexibilitet i organisationer:

”In the past flexibility in operations has often been “discovered” or developed ad hoc, usually driven by necessity and often in spite of existing organizational structures. In today’s environment, flexibility must have a more prominent place in our thinking; our enterprise architectures must enable greater strategic, operational, and tactical flexibility.”¹³

Dickman utvecklar ett resonemang kring hur militära organisationer ser på vikten av flexibilitet och anpassning, men argumenterar i första hand för att organisationer behöver struktureras för att själva kunna vara flexibla och anpassningsbara.¹⁴

1.1. Problemformulering

Källmaterialet som använts i studien visar dock att det saknas ett resonemang kring hur olika länder ser på begreppet *flexibilitet* i militära operationer och hur de valt att omsätta begreppet i sin krigföring. I kontakter med forskare vid Försvarshögskolan, framgår även att det saknas

⁹ Finkel, 2.

¹⁰ Finkel, 1.

¹¹ Zi Sun, *Sun Zis Krigskonst*, Ny utg. (Stockholm: Santérus, 2015), 61–62.

¹² Martin L. Van Creveld, *Technology and War: From 2000 B.C. to the Present*, Rev. and expanded ed., 1. Free Press paperback ed, Military History (New York: Free Press [u.a.], 1991).

¹³ John Dickman, “Operational Flexibility on Complex Enterprises : Case Studies from Recent Military Operations” (Massachusetts institute of technology, 2009), 16, <https://dspace.mit.edu/handle/1721.1/52785>.

¹⁴ Dickman, “Operational Flexibility on Complex Enterprises : Case Studies from Recent Military Operations,” 16–17.

forskning kring hur Ryssland ser på flexibilitet. Det gäller både en rysk definition på flexibilitet samt hur de konceptuellt förhåller sig till flexibilitet som en reaktion på överraskning. Vad gäller en definition på flexibilitet, är det kontextberoende. Försvarsmakten beskriver flexibilitet som: ”Flexibilitet innebär att vi är anpassningsbara, föränderliga och mångsidiga och är också svaret på osäkerhet och överraskning, vilket är det som karaktäriserar krigföring.”¹⁵ Det utgör dock inte en definition av begreppet flexibilitet utan snarare hur FM ser på innebörden. Dickman definierar flexibilitet som: ”We define flexibility as the ability to respond with relative ease to internal and external changes by having multiple alternatives with which to deliver value on operationally responsive timelines.”¹⁶ Emellertid definierar Dickman i första hand flexibilitet utifrån ett organisatoriskt perspektiv.

Inte heller Finkel definierar begreppet i sin bok. Det närmaste en definition som ges är under introduktionen där Finkel argumenterar för:

” Flexibility combines doctrinal, cognitive, command, organizational and technological elements that, if properly applied, can eliminate most obstacles in the current paradigm that stem from biases caused by; overdependence on a specific concept, group-think, problems inherent in large organizations, relations between intelligence agencies and decision maker, failure to learn from mistakes, and so forth.”¹⁷

Ovanstående beskriver mer vad flexibilitet innebär och vad konsekvenserna av en avsaknad av flexibilitet resulterar i, snarare än en definition.

Om flexibilitet och anpassning är nära sammanlänkade enligt FM beskrivning, kan även Jarl och Frelins förståelse för flexibilitet användas: ”Militär anpassning kan förstås som de åtgärder krigförande vidtar för att möta oförutsedda omständigheter eller att förändra militära förmågor under ett pågående krig.”¹⁸

Exemplen påvisar att det finns en dissonans i hur begreppet flexibilitet eller anpassning definieras. För studien är det viktigt att påvisa att synen på flexibilitet skiljer sig åt beroende på vem som väljer att beskriva det samt kontext. Försvarsmaktens beskrivning tillsammans med Dickmans definition utgör den begreppsförklaring som bäst överensstämmer med studiens inriktning.

¹⁵ Försvarsmakten, Doktrin för Gemensamma operationer 2020, 113.

¹⁶ Dickman, “Operational Flexibility on Complex Enterprises : Case Studies from Recent Military Operations,” 16.

¹⁷ Finkel, *On Flexibility*, 2.

¹⁸ Linda Jarl and Jan Frelin, “Vikten Av Militär Anpassning under Krigstid” (FOI), 1, accessed August 16, 2024, <https://www.foi.se/rapporter/rapportsammanfattning.html>.

En gemensam nämnare för beskrivningarna ovan är dock att flexibilitet framhålls som något positivt och eftersträvansvärt. Emellertid är begreppet flexibilitet inte oproblematiskt som svar på överraskning. Ryan beskriver ett antal aspekter som påverkar en militär organisations förmåga till flexibilitet och anpassning.

Den första handlar om att länder går i krig med den lärande kultur som råder i den militära organisationen.¹⁹ Ryan argumenterar för: "Culture determines how an organization responds to change. For the army of the first world war, it determined how it identified lessons, how it innovated and ultimately, how it learned to fight."²⁰

Den andra delen som lyfts avseende flexibilitet, är hur snabbt en organisation kan reagera på överraskning där förmågan att uppfatta nya behov av anpassning och omsätta dem till faktiska förmågor på slagfältet, måste ställas i förhållande till motståndarens motsvarande cykel.²¹

1.1.1. Varför är anpassning så svårt?

En förklaring till varför flexibilitet och anpassning i krigstid kan vara svårt, är att militära organisationer ibland uppfattar att det är lättare att prata om principer snarare än att omsätta dem i faktiska åtgärder på slagfältet.²² Förståelsen för den specifika konflikt man befinner sig i och vilka anpassningar som krävs i just den kontexten, kan vara en utmaning.²³ Ryan utgår från det pågående kriget i Ukraina och argumenterar för att det krävs en förståelse för hur de olika nivåerna (politisk, strategisk, operativ och taktisk) interagerar med varandra och hur anpassningar kan värderas ur effektivitetsperspektiv. Introduktionen av ett nytt vapensystem på slagfältet kan exempelvis värderas genom att antalet nedkämpade fientliga mål redovisas. Emellertid kan effekten av systemet även vara indirekt, där systemet tvingar fram en reaktion hos motståndaren, som innebär en fördel för den andra sidan.²⁴ Odom argumenterar för att ett land som Ryssland, vars militär vilar på ett sovjetiskt arv där studiet av krig lutar mer mot vetenskap än en konstform, kan icke kvantifierbara förmågor vara svåra att ta till sig.²⁵

¹⁹ Mick Ryan, "Russia's Adaptation Advantage," *Foreign Affairs* 2024, no. Februari (February 5, 2024): 8, <https://www.foreignaffairs.com/ukraine/russias-adaptation-advantage>.

²⁰ Ryan, 9.

²¹ Ryan, 8.

²² Ryan, 6.

²³ Ryan, 6.

²⁴ Ryan, 51–55.

²⁵ William E Odom, "Soviet Military Doctrine," *Foreign Affairs* 1988 vol 67, no. 2 (n.d.): 7.

Jarl och Frelin argumenterar för att anpassning tar tid, inte alltid resulterar i framgång och kan ibland vara kontraproduktiva för de mål som satts upp.²⁶

”Lärande är ett av de första stegen en organisation tar för att kunna anpassa sig och förändra sig militärt under ett krig. Exempelen i vår studie visar att det inte finns några säkra vägar till en framgångsrik anpassning.”²⁷ Anpassningar tar tid och framgångsrika anpassningar kan även innebära att fortsatta anpassningsbehov underskattas.²⁸

Ovanstående citat tillsammans med övriga delar i problemformuleringen visar på ett antal faktorer som måste beaktas när man studerar flexibilitet och anpassning i militära organisationer. Det gäller allt från hur begreppet flexibilitet skall definieras, till förutsättningarna att implementera det i den militära organisationen.

1.2. Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att visa hur Finkels flexibilitetsteori förhåller sig i relation till rysk syn på flexibilitet och anpassning i militära operationer. Bidraget till teorin är ett bredare resonemang kring hur Ryssland ser på flexibilitet, inte bara utifrån Finkels fyra strata, utan även utifrån ett kulturellt perspektiv. Därmed bidrar studien till en ökad förståelse för hur teorin kan förstås i en bredare kontext genom den militära organisationens kulturella förutsättningar.

Genom att studera den ryska synen på flexibilitet och anpassning utifrån ett militärteoretiskt och doktrinärt perspektiv samt exemplifiera det utifrån den fullskaliga invasionen av Ukraina från 2022 avser studien svara på frågan: Hur förhåller sig rysk syn på flexibilitet i relation till Finkels flexibilitetsteori?

1.3. Forskningsbidrag

Studien bidrar till en ökad förståelse för hur Ryssland ser på begreppet flexibilitet och anpassning utifrån Finkels flexibilitetsteori.

Genom att utgå från rysk syn på flexibilitet och anpassning samt utveckla vilka kulturella förutsättningar den militära organisationen har att omsätta teorin i praktisk handling, är det krigsvetenskapliga bidraget en ökad förståelse för vilka förutsättningar som finns att använda teorin i en militär organisation. Eftersom Finkels fyra strata analyseras utifrån ett militärteoretiskt perspektiv, styrande dokument samt i praktisk omsättning på slagfältet, bidrar studien även till en vertikal och horisontell förståelse för rysk syn på flexibilitet och anpassning.

²⁶ Jarl and Frelin, “Vikten Av Militär Anpassning under Krigstid,” 6.

²⁷ Jarl and Frelin, 8.

²⁸ Jarl and Frelin, 6.

Den vertikala förståelse avser de olika ledningsnivåerna och den horisontella förståelsen avser förhållandet mellan Finkels strata.

1.4. Avgränsningar

Studien fokuserar på rysk förmåga till flexibilitet i förhållande till Finkels flexibilitetsteori. I det sammanhanget är det viktigt att poängtera att Finkels teori är *reaktiv*.²⁹ Det handlar om hur en militär organisation skall kunna möta överraskningar som den utsätts för på slagfältet genom flexibilitet. Därav avgränsas studien till flexibilitet som en *reaktion* på en överraskning som den militära organisationen blivit utsatt för.

För att exemplifiera hur Ryssland omsätter flexibilitet på slagfältet, fokuserar studien på Rysslands krig mot Ukraina. Fokus ligger på flexibilitet och anpassningar som gjorts efter 2022. Syftet är att både Rysslands och Ukrainas erfarenhetshantering och anpassningar skall ha fått genomslag och därigenom påvisa den växelverkan som sker mellan kontrahenterna i enlighet med beskrivningen i inledningen till studien.

2. TEORI

Teorikapitlet är indelat i två delar. Det första avhandlar det teoretiska ramverket i form av Finkels flexibilitetsteori som används i uppsatsens analys. Den andra delen avhandlar tidigare forskning om kulturens påverkan på flexibilitet samt rysk flexibilitet i kriget i Ukraina. Kapitlet avslutas med en teordiskussion.

2.1. Teoretiskt ramverk

Finkels teoretiska grund kommer från idén att en försvarsmakt utsätts för någon grad av överraskning i samband med ett krig, oavsett hur bra ett lands underrättelsetjänst är. Lösningen ligger snarare i en försvarsmakts förmåga att flexibelt anpassa sig utifrån de nya hotet.³⁰

Teorin bygger på att den militära organisationens förmåga (eller oförmåga) kan förklaras genom graden av anpassning inom de fyra strata som Finkel sätter upp, vilka beskrivs nedan.

Konceptuell och doktrinär flexibilitet: Finkel beskriver konceptuell och doktrinär flexibilitet som den mest fundamentala stratan i sin teori.³¹ Om en befälhavare möter ett oväntat hot på slagfältet men saknar befogenhet eller kognitiv förmåga att anpassa sig, kommer inga andra åtgärder att kunna lösa problemet.

²⁹ Finkel, *On Flexibility*, 2.

³⁰ Finkel, 1–2.

³¹ Finkel, 55.

Grunden ligger i doktrinen som måste medge flera olika handlingsalternativ i krig, både offensiva och defensiva, men även skapa ett klimat för att pröva nya idéer och hantera det okända.³² Förutom att doktrinen skall innehålla en ”verktygslåda” för befälhavare, krävs även en kognitiv inställning där ett kritiskt förhållningssätt, initiativ och självständigt tänkande skall förbereda befälhavare för det oväntade på slagfältet.³³

Organisatorisk och teknologisk flexibilitet: Flexibilitet skapas genom en organisation som möjliggör en balans mellan grundläggande militär förmågor såsom eld och rörelse, offensiv och defensiv samt logistiska förutsättningar.³⁴

En svårighet avseende militära organisationer är deras storlek och komplexitet som tillsammans med konservatism, riskerar att hämma förmågan att anpassa sig efter nya förutsättningar.³⁵ Genom att skapa en redundant organisation som är utrustad med en mångfald av olika vapensystem och enheter, skapas flera olika möjligheter för en befälhavare att möta olika händelseutvecklingar och därigenom skapar förutsättningar för flexibilitet.³⁶

Teknologiskt trycker Finkel på vikten av olika vapensystem som kompletterar varandra. Han citerar även Jonathan House:

“The idea is that different combat arms and weapon systems must be used in concert to maximize the survival and combat effectiveness of the others. The strengths of one system must compensate for the weaknesses of others.”³⁷

Principen som House beskriver, harmoniserar med Försvarmaktens doktrinära syn på kombinerade vapen.³⁸

Kognitiv- och ledningsflexibilitet: Kognitiv flexibilitet handlar om befälhavarens förmåga att snabbt kunna respondera på en uppkommen situation och improvisera en lösning.³⁹ Ledningsflexibilitet utgörs av den handlingsfrihet som en befälhavare har att självständigt fatta kreativa beslut för att hantera överraskningar på slagfältet.

³² Finkel, 56.

³³ Finkel, 69–72.

³⁴ Finkel, 3.

³⁵ Finkel, 45.

³⁶ Finkel, 82.

³⁷ Finkel, 84.

³⁸ Försvarmakten, Doktrin för Gemensamma operationer 2020, 33.

³⁹ Finkel, 98.

Dessa två delar är tätt sammankopplade. Utan en befälhavare som har en kognitiv förmåga att förhålla sig till överraskande situationer och generera kreativa lösningar måste även personen ha mandat att genomföra dem.⁴⁰

Genom att uppmuntra kreativa lösningar, skapas en atmosfär som främjar flexibilitet.

” When a commander operating within a flexible command and control system comes face to face with a technological and doctrinal surprise, he finds it easier to devise an immediate solution because he has been trained to improvise and does not have to go through the chain of command to get approval to deviate from the original plan.”⁴¹

Här varnar Finkel för att en doktrin som är alltför rigid i sin utformning, kan begränsa befälhavares förmåga att hantera överraskningar.

Mekanismer för erfarenhetshantering samt överspridning av erfarenheter: Att använda sig av historiska studier för att förutse framtiden är en gammal idé som militärer använt sig av frekvent. Men Finkel hävdar att historiska studier som syftar till att kunna hantera framtida teknologiska och doktrinära överraskningar, sällan lyckas.⁴² I stället handlar det om en lärprocess i realtid som syftar till att generera lösningar och förmedla dessa i organisationen. För att åstadkomma det krävs att tre grundläggande förutsättningar uppfylls:⁴³

1. En kultur som uppmuntrar lärande av misstag.
2. En mekanism för snabb spridning av information från en enhet som lyckats återhämta sig från en överraskning, till andra enheter i motsvarande situation.
3. Koordinering och samverkan mellan försvarsmakten och försvarsindustrin för att åstadkomma tekniska lösningar baserat på erfarenheter på slagfältet.

För att uppnå dessa förutsättningar krävs en organisation där människor är villiga att dela med sig av sina misstag och känner sig säkra i den rollen, d.v.s. att de inte riskerar att skuldbeläggas eller straffas i efterhand. Utöver dessa förutsättningar, krävs även att ny kunskap kan ”absorberas” i en redan befintlig kunskapsbank och att detta kan ske genom fria och öppna diskussioner.⁴⁴

⁴⁰ Finkel, 99.

⁴¹ Finkel, 100.

⁴² Finkel, 111.

⁴³ Finkel, 112.

⁴⁴ Finkel, 113.

2.1.1. Övriga aspekter på Finkels teori

Två aspekter som Finkel berör men inte fördjupar sig i, är den kongruens som råder rörande begreppet flexibilitet. Att Finkel inte valt att definiera begreppet innebär att olika länder kan ha olika syn på dess innebörd och tillämpning, vilket påverkar utgångspunkten för diskussioner kring flexibilitet och anpassning.

Den andra delen handlar om kulturens påverkan på en organisations förmåga till flexibilitet och anpassning. Finkel skriver:

” The ability of military organizations to change is greatly influenced by their culture. An army’s cultural norms are based on and influenced by military tradition, social norms, and ethical standards that have been absorbed into the organization in the form of laws and routine procedures. These laws and routines shape the thinking patterns of an army when changes must be made.”⁴⁵

Med andra ord påverkar den organisatoriska kulturen organisationens förmåga att hantera överraskningar.

2.2. Tidigare forskning

Ryan argumenterar för att militär erfarenhetshantering behöver förstås i ett sammanhang kopplat mot vilken nivå det omfattar.⁴⁶ En militär organisation kan utsättas för överraskning på strategisk, operativ eller taktisk nivå. Eftersom nivåerna ständigt interagerar med varandra ställer det krav på var och hur anpassningar genomförs. Erfarenhetshanteringen blir viktig för att förstå hur nivåerna kopplas mot varandra och påverkar nivåerna. En anpassning som genomförs kan ge en positiv effekt på en nivå, men ha negativ effekt på en annan.⁴⁷

Hur en organisation tar till vara på erfarenheter och omsätter dem till effekter på slagfältet, påverkas av organisationens kultur.⁴⁸ Kulturella svagheter i en organisation kan därmed påverka förmågan till flexibilitet och anpassning, vilket beskrivs i nedanstående stycke.

2.2.1. Kulturens påverkan på flexibilitet

Finkel beskriver hur en militär organisations förmåga till förändring, påverkas av dess kultur.⁴⁹ En som forskat kring rysk kultur och dess svagheter är Legkauskas, doktor i psykologi vid universitetet i Kaunas. Legkauskas beskriver hur kulturella svagheter påverkade Rysslands

⁴⁵ Finkel, 53.

⁴⁶ Ryan, “Russia’s Adaptation Advantage,” 7.

⁴⁷ Ryan, *The War for Ukraine Strategy and Adaptation under Fire*, 7.

⁴⁸ Ryan, 9.

⁴⁹ Finkel, 53.

krigföring i Ukraina i samband med den fullskaliga invasionen 2022.⁵⁰ Sammantaget lyfter Legkauskas fem avgörande svagheter:

Centraliserat ledarskap:⁵¹ En autokratisk regim präglas av medarbetare som i första hand är tillsatta för deras lojalitet mot ledningen snarare än deras kompetens. Legkauskas refererar till *vertical power* där beslut fattas i toppen av ledningen och bestraffning används för eventuella misstag. Det gör att feed-back från lägre nivå mot den högre uteblir vilket hämmar förmågan att lära av sina misstag. Legkauskas argumenterar även för att den autokratiska regimen i Ryssland fattar beslut på den högsta politiska nivån genom en väldigt liten ledningsgrupp. När en stor mängd ny information genom *vertical power* kanaliseras till ledningsgruppen leder det snabbt till att ledningsgruppen överbelastas.

Respektlöshet för mänskligt liv:⁵² En autokrati kan visa respektlöshet gentemot sina motståndare, men i Rysslands fall är det starkt kopplat mot den inhemska befolkningen. Nyttjandet av mänskliga vågor i anfall mot ukrainska ställningar är exempel på förhållningssättet. Även om mänskliga vågor tillämpats under tidigare krig, har det moderna kriget utvecklats:

“Disregard for lives of own soldiers seems to carry distinctive military risks in the age of high-tech warfare. In modern warfare advantage and superiority is increasingly gained by military hardware of superior technology, rather by sheer numbers of soldiers on the ground. Today, value of a soldier rests on his qualifications as an operator of highly technologically complex equipment and not on his ability to take a bullet, this way reducing enemies supply of ammunition.”

Legkauskas argumenterar även för att i Ryssland har medborgarna få rättigheter men även få skyldigheter gentemot staten. Så länge medborgarna inte lägger sig i statens angelägenheter får de vara i fred. Det kan vara en av anledningarna till Putins motvilja till mobilisering 2022 som en reaktion på förlusterna i Ukraina. Mobiliseringen bröt helt enkelt statens ”kontrakt” med medborgarna att inte bli inblandade.

⁵⁰ Visvaldas Legkauskas, “Feet of Clay: Five Cultural Vulnerabilities of the Russian State in the Face of the War in Ukraine,” *Journal of Contemporary European Studies* 32, no. 1 (January 2, 2024): <https://doi.org/10.1080/14782804.2023.2231887>.

⁵¹ Legkauskas, 3.

⁵² Legkauskas, 3–5.

Bristen på värdeerbjudanden:⁵³ Ryssland försökte förstärka bilden av att Ryssland och Ukraina egentligen var ett och samma land som nu skulle återförenas. Ryssland misslyckades dock med att sälja in ideologin hos den ukrainska befolkningen, i kombination med uteblivet värdeerbjudande för den ukrainska befolkningen. På vilket sätt skulle ukrainarna få det bättre under ryskt styre? De pengar som avsatts för ”soft power”⁵⁴ d.v.s. återuppbyggnad och investeringar, försvann på vägen.

Förskingring:⁵⁵ Eftersom diktatorer är beroende av krigsmakten för stöd innebär det ofta lukrativa kontrakt till försvarsindustrin. I kombination med en utbredd kultur för förskingring har det haft allvarlig påverkan på rysk krigföringsförmåga. Legkauskas ger ett antal exempel på hur det gestaltat sig i form av att personlig materiel som skulle till soldaterna vid fronten i stället såldes på den privata marknaden. På samma sätt visar det sig att försvarsmateriel som beställs, i själv verket har köpts in från västvärlden och därefter levererats till den ryska försvarsmakten för en betydligt högre kostnad. Sammantaget visar omfattningen på förskingringen att den är utbredd i det ryska samhället från högsta militära nivån till försvarsindustrin.

Lögner:⁵⁶ Propaganda, ”fake news” och ren desinformation används för att påverka en viss grupp i en riktning. Problemet som Legkauskas beskriver, är att inte staten själv ska falla för sin propaganda. Inför den fullskaliga invasionen av Ukraina 2022 satsade ryska staten en betydande summa för att påverka det ukrainska folket genom ”soft power”. Rapporterna från ansvariga förstärkte bilden av ett land och folk som var positiva till Ryssland och saknade förtroende för sin regering. När kriget väl bröt ut och informationen visade sig inte stämma, justerades även de militära rapporterna för att framhävas antingen i mer positiva ordalag än vad som var fallet, alternativt att skulden till ett misslyckande låg någon annanstans än hos vederbörande.

Att justera rapporter så det framhävs i mer positiv bemärkelse har även fått ett eget ord i det ryska språket: *Vranjo!*

⁵³ Legkauskas, 5–6.

⁵⁴ Soft-power avser i sammanhanget att påverka den ukrainska befolkningen till att bli mer vänligt inställd till Ryssland samt idén om ryssar och ukrainare som ett brödrafolk. Påverkan skedde även med stöd av ekonomiska investeringar.

⁵⁵ Legkauskas, 6–8.

⁵⁶ Legkauskas, 8–9.

2.2.2. Vranjo

Tan beskriver i sin rapport, innebörden av begreppet ”Vranjo”.⁵⁷

Vranjo refererar till kulturen inom den ryska militära organisationen att falsifiera rapporter i syfte att främja den egna karriären, mörka korrupktion eller förskjuta skulden till någon annan.⁵⁸

Ett exempel som Tan nämner från kriget i Ukraina:

“At the executive level, Sergey Beseda, a general in the Russian intelligence service, the Federal Security Service (FSB), knows that telling Putin the truth is bad for his career. Therefore, he tells Putin what he wants to hear and exaggerates the extent of political support for Russia in Ukraine.”⁵⁹

Tan beskriver att vranjo är så pass utbredd att större delen av den ryska organisationen drar fördel av systemet, vilket gör att det blir svårt för enstaka visselblåsare att påtala oegentligheter. Om det ändå förekommer, innebär det att hela förbandet får lida för det.⁶⁰

Det innebär även att en befälhavare som känner till de faktiska omständigheterna kring stridsvärdet på det egna förbandet, ändå verkställer order som de vet inte kan lyckas på grund av att de verkliga förutsättningarna är betydligt sämre än de inrapporterade.⁶¹

I fredstid kan det systematiska nyttjandet av vranjo överkommas genom att de verkliga förhållandena omsätts till mer fördelaktiga förhållanden utan att dessa behöver upptäckas på vägen. Om en militär organisation däremot är tvungen att prestera på slagfältet, får det däremot stor betydelse.⁶² För en militär organisation som ser krig mer som en vetenskap än en konst, blir naturligtvis effekterna av felaktig ”in-data” i beslutsunderlaget, betydande.

2.2.3. Rysk flexibilitet i Ukraina

Ryan beskriver anpassningar som genomförts under den ryska krigföringen i Ukraina.

De ryska styrkor som användes vid invasionen var för små i förhållande till vilka uppgifter de blivit tilldelade.⁶³ Förhoppningen att de inom 10 dagar skulle fullborda operationen och tagit kontroll över Ukraina, misslyckades.⁶⁴ Enligt Ryan resulterade inte misslyckandet i justerade politiska målsättningar utan snarare i en anpassning vad gäller metod och motiv till invasionen.

⁵⁷ Bann Seng Tan, “The Revenge of ‘Democratic Peace,’” *International Political Science Review*, December 29, 2023, 01925121231200122, <https://doi.org/10.1177/01925121231200122>.

⁵⁸ Tan, 16.

⁵⁹ Tan, 16.

⁶⁰ Tan, 16.

⁶¹ Tan, 16.

⁶² Tan, 17.

⁶³ Ryan, *The War for Ukraine Strategy and Adaptation under Fire*, 5.

⁶⁴ Ryan, 22.

Från att ha handlat om ideologin att Ryssland och Ukraina var ett och samma folk och land, till att kriget var ett existentiellt krig mellan Ryssland och det kollektiva väst.⁶⁵ Det resulterade i sin tur i ett antal anpassningar på strategisk nivå:

- Vid krigsutbrottet samordnades inte de olika operationsområdena med varandra utan leddes av varsin befälhavare. I slutet av 2022 tillsattes general Surovikin som övergripande befälhavare.⁶⁶ Det resulterade i färre operationsriktningar samt en strategi som gick ut på att systematiskt slå mot ukrainsk infrastruktur, i synnerhet elförsörjningen.⁶⁷
- Det ryska narrativet och hur det spreds internt samt gentemot strategiska partners som Kina och Indien förstärktes i syfte att bygga ett långsiktigt stöd för den ryska ståndpunkten.⁶⁸
- Hotet om användande av de ryska kärnvapnen lyftes i debatten för att begränsa västligt stöd till Ukraina.⁶⁹
- Mobiliseringen i september 2022 som ett svar på de förluster som den ryska krigsmakten ådragit sig i Ukraina.⁷⁰
- Omställning till krigsindustri.⁷¹

I Försvarmakten erfarenhetsrapport från kriget i Ukraina (2024), beskrivs ett antal åtgärder på operativ och taktisk nivå som Ryssland vidtagit i Ukraina.

Rapporten beskriver hur erfarenhetshantering utvecklats där den på rysk sida beskrivs som toppstyrd men ändå strävar efter att undanröja hinder för anpassning och systematisera förändringsarbetet.⁷²

Det transparenta slagfältet har resulterat i anpassningar för bland annat logistik och ledning där de grupperar längre från frontlinjen i syfte att undgå upptäckt och bekämpning.⁷³ Sammantaget visar ovanstående på att ett antal anpassningar genomförts efter den ryska invasionen av Ukraina 2022. Det gäller både på politisk, strategisk, operativ och taktisk nivå.

⁶⁵ Ryan, 22–24.

⁶⁶ Ryan, 27–28.

⁶⁷ Ryan, 28.

⁶⁸ Ryan, 31.

⁶⁹ Ryan, 1.

⁷⁰ Ryan, 34.

⁷¹ Ryan, 35–36.

⁷² Försvarmakten, "Fördjupade Lärdomar Och Erfarenheter Från Kriget i Ukraina" (OPL J7, 31 2024), 6.

⁷³ Försvarmakten, 7.

Det som inte framgår av underlagen är huruvida anpassningarna sker systematiserat i en process eller som ad hoc lösningar.

Anpassningarna på de olika nivåerna visar även på ett behov av att se flexibilitet och anpassning kopplat mot Finkels teori, på de olika ledningsnivåerna samt hur kulturen påverkar rysk syn på flexibilitet och anpassning, vilket återkommer i analysdelen.

3. METOD

Metodkapitlet inleder med forskningsstrategiska utgångspunkter som beskriver hur studien positionerar sig rent vetenskapligt. Kapitlet visar hur Finkels flexibilitetsteori operationaliserats med en tematisk analys. En grafisk beskrivning av operationsdesignen beskrivs där Finkels teoretiska begrepp sätts i ett sammanhang med källor rörande rysk flexibilitet i tre olika nivåer. Kapitlet avslutas med en käll- och metoddiskussion.

3.1. Forskningsstrategiska utgångspunkter

För att besvara forskningsfrågan behöver både militärteoretiska och doktrinära texter kring rysk syn på flexibilitet och anpassning tolkas. Syftet är att förstå hur det teoretiska och formaliserade delarna i styrande dokument beskriver rysk syn på flexibilitet. För att även förstå hur det omsätts i praktiska handlingar och anpassningar till ett pågående krig behöver erfarenhetsrapporter från kriget i Ukraina avseende flexibilitet, studeras. Därmed kommer studiens forskningsstrategi lägga vikt vid ord och hur dessa tolkas i ett socialt sammanhang enligt Brymans beskrivning i *Samhällsvetenskapliga metoder* (2018).⁷⁴ Forskningsstrategin blir därmed kvalitativ och följer de steg för en kvalitativ undersökning Bryman beskriver.⁷⁵

Det teoretiska ramverket i form av Finkels strata för flexibilitet bryts ner till operationella indikatorer för att därefter jämföras i förhållande till rysk syn på flexibilitet. I analysen sätts delarna därefter samman till en helhet för att belysa synen på flexibilitet ur ett holistiskt perspektiv. Därav följer studien den hermeneutiska spiralen där studien pendlar mellan delar och helhet.⁷⁶ Eftersom syftet är att utgå från de kontexter som människor formar sin världsbild utifrån, i det här fallet kriget i Ukraina, kommer metoden utgöras av en abduktiv ansats.⁷⁷ Utgångspunkten är att vetenskapligt tänkande börjar med en observation som ger upphov till en fråga.

⁷⁴ Alan Bryman, *Samhällsvetenskapliga Metoder*, Tredje upplagan (Stockholm: Liber, 2018), 61.

⁷⁵ Bryman, 459.

⁷⁶ Dag Ingvar Jacobsen, *Hur Genomför Man Undersökningar? Introduktion till Samhällsvetenskapliga Metoder*, Upplaga 2:1 (Lund: Studentlitteratur, 2017), 130.

⁷⁷ Bryman, 478.

Spekulationerna kring orsaken leder till antaganden eller hypoteser varefter en undersökning visar om antagandena stämmer eller inte.

Ontologiskt ligger studien nära konstruktivismen med utgångspunkten att sociala företeelser och deras mening konstrueras efter hand.⁷⁸ Argumentet är att begrepp som exempelvis ”flexibilitet” inte är konstant utan konstrueras i ett socialt samspel som även är tillstånd för kontinuerlig förändring.⁷⁹ Den ontologiska utgångspunkten är viktig för studien eftersom begreppet ”flexibilitet” därmed innebär olika saker för människor beroende på sammanhang (se forskningsöversikt).

3.2. Operationalisering

Operationaliseringen sker i två steg. Det första utgörs av att Finkels strata omsätts till operationella indikatorer och det andra genom en kvalitativ dataanalys genom en tematisk analys av det empiriska materialet som hämtats från forskningslitteraturen.

I ett senare skede kopplas de operationella indikatorerna samman med de teman som genererats vid den tematiska analysen (se även figur 1).

3.2.1. Operationalisering av Finkels flexibilitetsteori

Operationaliseringen grundar sig i de mer utförliga beskrivningar av respektive strata som Finkel använt sig av i kapitlen. Där preciseras innebörden och de viktigaste aspekterna av respektive strata vilka konstituerar de ”operationella indikatorerna” (OI). Teoribeskrivningen i föregående kapitel syftar bland annat till att skapa god intersubjektivitet kring Finkels strata och transparens för vilka operationella indikatorer som beskrivs i respektive kapitel. De operationella indikatorerna under respektive strata utgörs av:

Konceptuell och doktrinär flexibilitet

Okonventionella idéer: Eftersom teorin handlar om att hantera överraskning, ställer det även krav på att chefer kan och vågar agera med hjälp av idéer som ibland går utanför det doktrinära. En organisation som främjar dogmatism är dess motsats.⁸⁰

En doktrin som ger möjlighet till flera olika stridssätt: De stridssätt som Finkel beskriver är offensiv, defensiv, framryckning samt tillbakaryckning.

⁷⁸ Bryman, 58.

⁷⁹ Bryman, 58.

⁸⁰ Finkel, *On Flexibility*, 56.

Tanken är att en militär organisation skall behärska samtliga stridssätt och ha mandat att tillämpa det som för tillfället är det lämpligaste.⁸¹

Organisatorisk och teknologisk flexibilitet

Balans mellan grundläggande förmågor: Här beskriver Finkel det som ”force elements” som utgörs av förband, vapen och system som sammantaget skall skapa redundans för att lösa operationella problem.⁸²

Flexibilitet avseende nya vapen: Hur snabbt kan nya vapen tas fram för att möta ett oväntat hot.⁸³

Lednings och kognitiv flexibilitet⁸⁴

Decentraliserad ledningsfilosofi: Beslut skall kunna fattas på den ledningsnivå som har bäst lägesuppfattning, oftast på lägre nivåer.

Improvisation och svara på uppkomna hot: En chefs förmåga att snabbt svara på en situation på slagfältet och ha förmåga att vid behov improvisera för att hitta en lösning.⁸⁵

Mekanismer för snabb inläring och spridning av kunskap

En kultur som uppmuntrar att lära av sina misstag: En organisation som tillåter medarbetare att göra misstag och känner sig säkra i att rapportera problem i organisationen.⁸⁶

En förmåga att snabbt sprida kunskap mellan förband: Kunskap som erhålls på slagfältet skall snabbt kunna spridas till förband som befinner sig i en motsvarande situation och därigenom kan dra nytta av erfarenheterna.⁸⁷

Nära samarbete mellan försvarsmakten och industrin: När en teknologisk anpassning behöver göras skall samarbetet med industrin vara så utvecklat att tiden för att implementera ny materiel/vapensystem blir så kort som möjligt.⁸⁸

⁸¹ Finkel, 56.

⁸² Finkel, 74–75.

⁸³ Finkel, 88–91.

⁸⁴ Finkel, 98–102.

⁸⁵ Finkel, 105–6.

⁸⁶ Finkel, 113–14.

⁸⁷ Finkel, 114–15.

⁸⁸ Finkel, 118–20.

3.2.2. Tematisk analys

Den tematiska analysen syftar till att beskriva rysk syn på flexibilitet och inspireras av Bryman.⁸⁹

Steg 1 Genomläsning: Bryman beskriver att valda delar av materialet läses och analyseras.

I studien har genomläsningen av texterna genomförts i syfte att få en kontextuell förståelse för rysk syn på flexibilitet i form av en militärteoretisk förståelse, styrande dokument samt erfarenhetsrapportering från kriget i Ukraina. Valt underlag kan visualiseras som en tratt där studien går från det mer abstrakta militärteoretiska till den mer praktiska exemplifieringen på slagfältet. Texter som använts i den tematiska analysen utgörs av:

Rysk militärteoretisk syn på flexibilitet

The evolution of Soviet operational art (1995)⁹⁰. Boken beskriver strategi och operationskonst ur ett militärteoretiskt perspektiv utgående från fjorton teoretiker från 1927 till Sovjetunionens upplösning 1991. Den ger därmed en bred bild av den militärteoretiska grunden för doktrinutvecklingen.

Strategy (2004) En av de mer inflytelserika teoretikerna är Alexander Svechin vars bok används för en fördjupning av militärteorin.⁹¹

The Russian understanding of war (2019).⁹² En tolkning av den ryska synen på krig och krigföring har gjorts av Oscar Jonsson. Här beskrivs hur Rysslands syn på krigföring utvecklats från det sovjetiska tänkandet till dagens krigföring. Den utgör därmed en länk mellan det militärteoretiska och dagens ryska krigsmakt.

Styrande dokument

Military doctrine of the Russian federation (2014)⁹³. Doktrinen formaliserar rysk syn på krig och krigföring på en övergripande nivå.

⁸⁹ Bryman, *Samhällsvetenskapliga Metoder*, 707–708.

⁹⁰ Harold S Orenstein, *The Evolution of Soviet Operational Art, 1927-1991. 1: Operational Art, 1927-1964*, 1. publ, Cass Series on the Soviet Study of War 6 (London: Cass, 1995).

⁹¹ A. Svechin and Kent D. Lee, *Strategy*, 4th edition (Minneapolis, Minn.: East View Publications, 2004).

⁹² Oscar Jonsson, *The Russian Understanding of War: Blurring the Lines between War and Peace* (Washington, DC: Georgetown University Press, 2019).

⁹³ "Military Doctrine of the Russian Federation" (2014), https://web.archive.org/web/20180501051233id_/https://www.offiziere.ch/wp-content/uploads-001/2015/08/Russia-s-2014-Military-Doctrine.pdf.

*Russian Military Strategy: Core Tenets and Operational Concepts (2021)*⁹⁴

The Russian way of warfare (2017).⁹⁵

Erfarenhetsrapportering avseende flexibilitet och anpassning i Ukraina

War in Ukraine (2024).⁹⁶ Boken ger en övergripande bild av hur den ryska krigföringen utövats i Ukraina från 2022.

Försvarmaktens rapport: Fördjupade lärdomar och erfarenheter från kriget i Ukraina (2024).⁹⁷

Preliminary lessons from Ukraine's offensive operations 2022-23 (2024).⁹⁸

Meatgrinder: Russian tactics in the second year of its invasion of Ukraine (2023).⁹⁹

Russia's Adaptation Advantage (2024).¹⁰⁰

Steg 2 kodning: Bryman beskriver en inledande kodning av materialet samtidigt som forskaren utvecklar sina tankar om data.

Studien har följt Bryman genom att textstycken som avhandlade flexibilitet eller anpassning som en reaktion på överraskning i krig, markerades i texterna. Texterna antecknades på separat dokument och färgmarkerades utifrån vilken nivå de hämtat sin kodning ifrån (militärteoretisk, styrande dokument eller det praktiska utförande under kriget i Ukraina). I enlighet med metodbeskrivningen ovan, tolkades texterna för att förstå hur de avhandlade flexibilitet och anpassning. Därav kategoriserades texterna utifrån om de "stödjer", "stödjer till del" eller "berörs ej" kopplat mot de operationella indikatorerna.

Steg 3 utveckla koderna till teman: Bryman beskriver hur koderna skall utvecklas till många teman i syfte att minska antalet koder. I studien utvecklades koderna till teman och dessa namngavs efter det huvudsakliga innehållet. Totalt resulterade kodningen i elva olika teman.

⁹⁴ Michael Kofman, "Russian Military Strategy: Core Tenets and Operational Concepts" (CNA, October 2021), <https://www.cna.org/reports/2021/10/Russian-Military%20-Strategy-Core-Tenets-and-Operational-Concepts.pdf>.

⁹⁵ Scott Boston and Dara Massicot, *The Russian Way of Warfare: A Primer* (RAND Corporation, 2017), <https://doi.org/10.7249/PE231>.

⁹⁶ Hal Brands, ed., *War in Ukraine: Conflict, Strategy, and the Return of a Fractured World* (Baltimore, Maryland: Johns Hopkins University Press, 2024).

⁹⁷ Försvarmakten, "Fördjupade Lärdomar Och Erfarenheter Från Kriget i Ukraina."

⁹⁸ Jack Watling, "Preliminary Lessons from Ukraine's Offensive Operations 2022-23," Special report (London: Royal United Service Institute, 2024), <https://rusi.org/explore-our-research/publications/special-resources/preliminary-lessons-ukraines-offensive-operations-2022-23>.

⁹⁹ Jack Watling, "Meatgrinder: Russian Tactics in the Second Year of Its Invasion of Ukraine" (London: Royal United Service Institute), accessed September 3, 2024, <https://static.rusi.org/403-SR-Russian-Tactics-web-final.pdf>.

¹⁰⁰ Ryan, "Russia's Adaptation Advantage."

Steg 4 Bedöm koderna och teman efter högre rangordning: Bryman beskriver att koderna från steg 3 skall kombineras med koder av högre rangordning.

Detta steg utelämnades i studien då de operationella indikatorerna inte prioriterats i en viss ordning enligt Finkels teori.

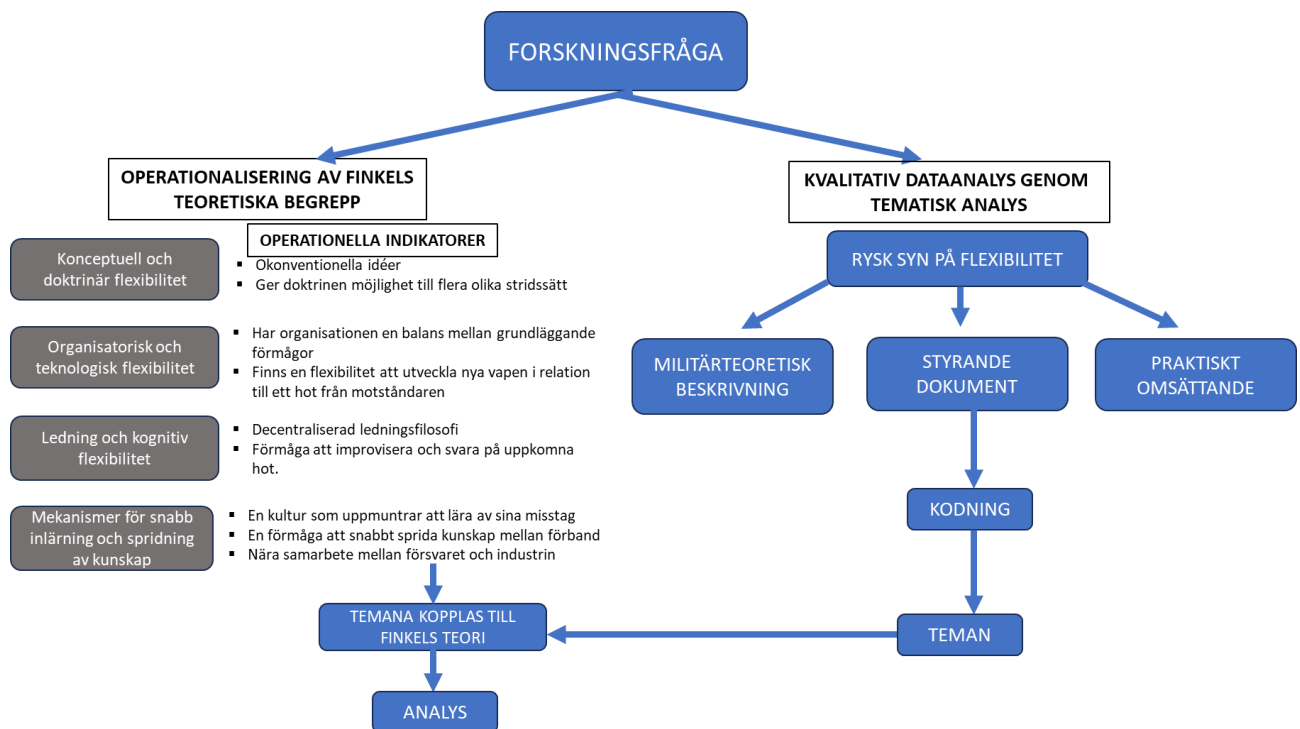
Tematisk analys steg 5 och 6: Bryman beskriver att kopplingar och samband mellan begrepp skall undersökas samt narrativ om data.

I studien knöts temana till de operationella indikatorerna som togs fram utifrån Finkels strata. Empirin bakom respektive tema särredovisades utifrån militärteoretisk flexibilitet, styrande dokument samt praktiskt utförande i Ukraina vilket redovisas i analyskapitlet. Teman som inte matchade någon av de operationella indikatorerna benämndes som X-indikator.

Även förekomsten av teman som inte faller inom flexibilitetsteorin utgör en indikator för att Finkels teori inte stämmer överens med rysk syn på flexibilitet och därmed utgör det en viktig del för att besvara forskningsfrågan.

3.2.3. Grafisk beskrivning av forskningsdesignen

Underlaget från operationaliseringen av Finkels flexibilitetsteori tillsammans med den tematiske analysen, ligger därefter till grund för studiens analys.

Figur 1 Grafisk beskrivning av forskningsdesignen. Bild: Författaren

3.3. Källdiskussion

De militärteoretiska källorna är hämtade från teoretiker som var verksamma efter den ryska revolutionen och i vissa fall efter andra världskriget. Svechin föll dock offer för Stalins utrensningar av officerskåren under 1930 talet. Källmaterialet påvisar ett fokus för teknologi samt krig som en vetenskap samtidigt som utvecklingen av operationskonst tillerkändes Stalin.¹⁰¹ Risken att bli avrättad uppfattar jag har hämmat den militärteoretiska diskussionen efter andra världskriget till att bli mer strömlinjeformad snarare än att teoretikerna utvecklar nya tankar och idéer kring krigföring.

Teoretikerna framhäver även teknologin och det vetenskapliga perspektivet på krigföring i form av systematiska tillvägagångssätt för att utföra operationer där flexibilitet ligger i planeringen snarare än genomförandet.¹⁰²

Vad gäller den ryska doktrinen är en intressant aspekt i sammanhanget att den svenska Försvarsmaktens militärstrategiska doktrin beskriver hur den skall vara krigsavhållande och hur krig skall genomföras, bland annat kopplat till förmåga till flexibilitet i händelse av krig.¹⁰³ Den ryska doktrinen beskriver inte hur själva kriget skall utföras i samma utsträckning utan fokus ligger på hur krigsmakten skall vara avskräckande samt planera och förbereda sig för krig. Där ligger bland annat vikten av överraskning samt vilseledning (maskirovka) som bärande delar.¹⁰⁴ Men samtidigt som doktrinen trycker på att överraska sin motståndare och slå mot ledningsförmågan för att orsaka systemkollaps, har man inte uttryckt något koncept i de styrande dokumenten för att själv återhämta sig från en överraskning man blivit utsatt för.

Studiens bedömning är att underlaget för den militärteoretiska nivån påverkats av risk för repressalier samt den sovjetiska ideologin. Zlobin argumenterar för: ”Soviet operational art achieved these results because its creator was the great Stalin.”¹⁰⁵ Det återkommer både i *The Evolution of Soviet Operational Art* samt i *Strategy*. Däremot uppfattas *The Russian understanding of war* som trovärdig. De styrande dokumenten samt erfarenheterna från kriget i Ukraina bedöms som trovärdiga.

¹⁰¹ Orenstein, *The Evolution of Soviet Operational Art, 1927-1991*. 1, 236.

¹⁰² Orenstein, Introduktionen.

¹⁰³ Försvarsmakten, *Militärstrategisk Doktrin - MSD 22*, vol. 2022 (FMLOG/Försörjning, Grafisk produktion, 2022), 45.

¹⁰⁴ Boston and Massicot, *The Russian Way of Warfare*, 7.

¹⁰⁵ Orenstein, 236.

3.4. Metoddiskussion

Undersökningen är till sin karaktär subjektiv vilket försvårar replikerbarhet och generaliserbarhet.

Val av källor redovisades ovan, men värt att nämna är vilka källor som inte används i studien. I stort sett är avsaknaden av ryska källor rörande vilka anpassningsåtgärder som vidtagits i Ukraina, mer eller mindre total. Det pågående kriget och den ovilja som finns i Ryssland att beskriva egna åtgärder för att åtgärda tillkortakommanden, påverkar det empiriska underlaget negativt.

Korrelationen avseende flexibilitet och anpassning från empirin mot de operationella indikatorerna redovisas i form av en sammanfattande text med kommentarer i respektive rubrik. I de fall en operationell indikator inte omnämns, har det inte berörts i empirin från respektive text. Värt att notera är att även negativa kopplingar till OI lyfts, d.v.s. när empirin aktivt förespråkar att en viss OI inte skall tillämpas.

Transparens i resultatredovisningen samt motiv till de val som gjorts i studien, bidrar till kvalitén i slutsatserna.

3.4.1. Forskningsetiska överväganden

Studien har utgått från Vetenskapsrådets allmänna riktlinjer för god forskningssed.¹⁰⁶ Referenshantering har skett löpande enligt Oxford. I de fall material inhämtats i samtal med personer, har namnen på informanterna utelämnats.

3.4.2. Kriterier för bedömning av studiens kvalitet

Validitet syftar här på matchningen mellan data och verklighet.¹⁰⁷ De data som används och som redovisas i resultatkapitlet bedöms ge studien en hög intern validitet. Studiens externa validitet är låg på grund av svårigheterna att överföra den till en annan social miljö än den som används i empirin. Återigen påverkar det bristfälliga underlaget från rysk sida validiteten negativt.

På samma vis blir reliabiliteten, d.v.s. i vilken utsträckning studien kan upprepas med stöd av annan empiri, låg.

Generalisering, d.v.s. hur resultatet kan överföras till andra grupper och situationer, blir även den låg.

¹⁰⁶ *God Forskningssed*, Elektronisk resurs, Reviderad utgåva (Stockholm: Vetenskapsrådet, 2017).

¹⁰⁷ Matthew David, *Samhällsvetenskaplig Metod*, 1. uppl (Lund: Studentlitteratur, 2016), 33.

4. ANALYS

Kapitlet inleds med att resultatet från den tematiska analysen visas i en sammanställd tabell för att därefter redovisas utifrån en militärteoretisk del, styrande dokument samt erfarenhetsrapporter rörande rysk flexibilitet från pågående kriget i Ukraina.

Resultatet används för analys utifrån Finkels fyra strata. X-indikatorerna utvecklas och redovisas separat eftersom de utgör en viktig del för att besvara forskningsfrågan.

Analysen avslutas med en sammanfattning.

4.1. Sammanställning av resultatet

Den tematiska analysen visar att nio teman har kopplingar som stödjer eller stödjer till del de operationella indikatorerna från Finkels teori. Utöver dessa nio framkom ytterligare två teman. Den första avhandlar en utvecklad förmåga till flexibilitet och anpassning genom att kombinera militära och civila medel för att nå sina målsättningar. Det andra temat avhandlade organisatorisk flexibilitet, som dock inte kunde kopplas till någon av de operationella indikatorerna under Finkels strata.

För att koppla samman den militärteoretiska nivån med de styrande dokumenten samt krigföringen i Ukraina redovisas resultaten sammanställt i en tabell. Tabellvärdena är hämtade från kodningen i den tematiska analysen steg 2.

Förklaring av tabellvärden:

Berörs ej: Dokumenten berör inte indikatorn.

Stödjer: Dokumenten ger stöd för indikatorn.

Stödjer till del: Dokumenten stödjer till del indikatorn.

Negativ: Dokumenten lyfter indikatorn som något som inte skall eftersträvas.

X-indikator avser teman som rör flexibilitet och anpassning i dokumenten men som inte motsvarar en av Finkels indikatorer.

	Okonventionella idéer	Olika stridssätt	Balans i grundläggande förmågor	Nya vapen i relation till hot	Decentraliserad ledning	Förmåga till improvisation och svara på nya hot	Lärande kultur	Kunskaps-spridning	Samarbete försvar och industri	X-Indikator
Militärteoretisk syn på flexibilitet	Stödjer till del	Stödjer	Stödjer	Berörs ej	Berörs ej	Negativ	Berörs ej	Berörs ej	Berörs ej	Berörs ej
Flex i Styrande dokument	Berörs ej	Stödjer	Berörs ej	Stödjer till del	Berörs ej	Berörs ej	Berörs ej	Berörs ej	Berörs ej	Flex i militära och civila medel
Flex i krigföringen i Ukraina	Berörs ej	Stödjer	Stödjer	Stödjer	Berörs ej	Stödjer till del	Berörs ej	Stödjer till del	Stödjer	Organisatorisk flexibilitet

Figur 2 Sammanställning av tematisk analys. Bild: Författaren

Tabellen visar i huvudsak en samstämmighet i synen på flexibilitet och anpassning mellan den militärteoretiska nivån och de styrande dokumenten och koncepten.

De högre nivåerna ger uttryck för en restriktiv syn på flexibilitet och anpassning enligt de indikatorer Finkel använt sig av i förhållande till att hantera en överraskning under en militär operation. Ett skifte sker när organisationen ändå utsätts för överraskningen vid krigföringen, där totalt sex av Finkels indikatorer omfattas i mer eller mindre utsträckning.

Resultaten visar på en dissonans i synen på flexibilitet och anpassning mellan de högre nivåerna ner till den synbarligen mer pragmatiska krigföringsnivån i Ukraina.

4.2. Resultatredovisning

Resultaten redovisas utifrån rysk syn på flexibilitet på militärteoretisk nivå, styrande dokument samt under det pågående kriget i Ukraina. Resultatredovisningen stöds med citat från källmaterialet från de texter som redovisades under punkt 2 i den tematiska analysen. I redovisningen används citat från källmaterialet i de fall en OI stödjer, stödjer till del eller är negativ. Även X-indikatorer redovisas med källmaterial i de fall de förekommer.

4.2.1. Militärteoretisk syn på flexibilitet

Rysk militärteori trycker generellt sett på vikten av att inte ha ett stereotypt uppträdande och därmed kunna bli förutsägbara. Zlobin argumenterar för: "The absence of stereotypical patterning in the structure and execution of operations."¹⁰⁸ Det stödjer till del tanken om okonventionella idéer. Emellertid skall de okonventionella idéerna tillsammans med initiativ främst användas i planeringen av en operation, snarare än i syfte att uppnå flexibilitet under själva genomförandet, vilket Finkel förespråkar.¹⁰⁹ Därmed faller deras syn på flexibilitet utanför den här studien som endast avser svara mot flexibilitet som en reaktion på överraskning. Kopplat mot okonventionella idéer stöds även förmågan att använda olika stridssätt.

Timoshenko argumenterar för att undvika stereotypa uppträdanden genom att tillåta flera olika stridssätt: "Above all, we must speak about the right of defense to exist, in connection with its unsuccessful experience in recent wars."¹¹⁰ Även om Timoshenko inte preciserar vad de misslyckade försöken till försvar avhandlade, utgör det ändå ett stöd för OI olika stridssätt.

Stridssätten skall möjliggöras genom det som Vetoshnikov beskriver som: "Cooperation between all basic combat arms-infantry, artillery, tanks and aviation."¹¹¹ Med andra ord skall en balans råda mellan de grundläggande förmågorna. Även om rysk militärteori trycker på att undvika stereotypa uppträdanden samt i viss mån tillåta okonventionella idéer, verkar de inte se improvisation och förmågan att svara på nya hot, som lösningen.

När Finkel utvecklade sina tankar kring att improvisera och svara på uppkomna hot, beskrev han vikten av att befälhavare har handlingsfrihet att själva fatta beslut på plats, ta initiativ och

¹⁰⁸ Orenstein, *The Evolution of Soviet Operational Art, 1927-1991*, 1, 229.

¹⁰⁹ Finkel, *On Flexibility*, 2.

¹¹⁰ Orenstein, 99.

¹¹¹ Orenstein, 202.

handla på ett sätt som bär mot målet.¹¹² Svechin hävdar motsatsen. ”Friction grows with a reduction in the authority of the high command.”¹¹³ I stället skall högre ledning hantera friktioner. Vad gäller initiativ uttrycker Svechin att i samband med en revolution behöver man inte oroa sig för initiativ, eftersom de kommer finnas överallt. Men under normala förutsättningar beskrivs initiativ som: ”A very fragile phenomenon which must be carefully cultivated.”¹¹⁴ Förmågan till improvisation och svara på uppkomna hot, enligt det som Finkel beskrev, blir med andra ord, negativ.

4.2.2. *Styrande dokument och deras syn på flexibilitet*

Finkel beskrev vikten av att kunna använda olika stridssätt i form av offensiv, defensiv, anfall och tillbakaryckning.¹¹⁵ Det konceptet stöds av ryska styrande dokument, exempelvis i form av deras doktrin som anger:

“Massive use of weapons systems and military technology, precision, hypersonic weapons, their means electronic warfare, weapons based on new physical principles, comparable in efficiency with nuclear weapons, management information systems, and unmanned aircraft and autonomous marine vehicles controlled robotic weapons and military equipment.”¹¹⁶

Även Kofman understryker förmågan till olika stridssätt:

”Russian military strategy is composed of operational concepts that represent defensive and offensive constructs without clear distinction. Active defense devalues strategic ground offensives, instead privileging the aerospace domain, manoeuvre defense, and forms of noncontact warfare.”¹¹⁷

Här har Ryssland tagit stridssätten till en högre nivå genom att integrera civila och militära medel på ett sätt som Finkel inte beskriver. Doktrinen anger: ”Integrated use of military force, political, economic, informational and other non-military measures nature.”¹¹⁸

¹¹² Finkel, 99.

¹¹³ Svechin and Lee, *Strategy*, 336.

¹¹⁴ Svechin and Lee, 331.

¹¹⁵ Finkel, *On Flexibility*, 56.

¹¹⁶ Military doctrine of the Russian federation, 56.

¹¹⁷ Kofman, “Russian Military Strategy: Core Tenets and Operational Concepts,” 3.

¹¹⁸ Military doctrine of the Russian federation, 4.

Att kombinera militära och civila medel stöds även av Kofman:

“The Russian military takes a holistic view of the different means available to adversely impact an enemy system. They look beyond traditional fires and strikes to ways of affecting the software and hardware of opponent systems, combining precision weapons with forms of information and electronic warfare.”¹¹⁹

I källmaterialet framgår även hur Ryssland avser nyttja civila och militära medel utifrån hur kriget fortskrider, snarare än att utgöra en färdig plan i inledningen.

4.2.3. Rysk syn på flexibilitet under pågående krig i Ukraina

Det ryska tankarna att doktrinärt kunna tillämpa flera olika stridssätt, håller i sig vid krigföringen i Ukraina.¹²⁰ Anfall respektive försvar tillämpas när så anses lämpligt. Det stöds av balansen mellan grundläggande förmågor som skapar förutsättningarna för de olika stridssätten. Även samarbetet med industrin i form av nya teknologiska system har utvecklats i form av obemannade farkoster samt telekrig.¹²¹ FM skriver: ”För att täcka upp för de enorma förlusterna av obemannade farkoster, i vissa fall uppskattat till 10 000 per månad, anskaffas stora mängder kommersiella system som anpassas i Ukraina.”¹²²

Vad gäller flexibilitet i ledning, har olika anpassningar skett efter krigsutbrottet. Allt från ledningsplatsernas gruppering och skyddsnivå till olika sambandslösningar. Emellertid faller ingen av dess under OI Decentraliserad ledning.

Källmaterialet påvisar ett stöd för en X-indikator i form av organisatorisk flexibilitet.¹²³ När Finkel beskriver organisatorisk flexibilitet, avser han inte en organisation som skall omorganiseras utan förhållandet mellan de ingående delarna i en fastställd organisation.¹²⁴ Ryssland har exempelvis konstaterat att deras tidigare organisation med så kallade *battalion tactical groups* inte var ändamålsenliga i sin dåvarande form varvid en omorganisation genomfördes. Den organisatoriska förändringen genomfördes med en kombination av tre kategorier soldater. Den första var soldater som var välutbildade och välutrustade samt tränade för att genomföra anfallsoperationer. Den andra utgjordes av soldater med något sämre utbildning och utrustning och den tredje utgjordes av så kallade ”disposables”. Den sista kategorin rekryterades från

¹¹⁹ Kofman, 31.

¹²⁰ Hal Brands, ed., *War in Ukraine: Conflict, Strategy, and the Return of a Fractured World* (Baltimore, Maryland: Johns Hopkins University Press, 2024), 99.

¹²¹ Försvarmakten, ”Fördjupade Lärdomar Och Erfarenheter Från Kriget i Ukraina,” 8–9.

¹²² Försvarmakten, 8.

¹²³ Brands, 111–112.

¹²⁴ Finkel, *On Flexibility*, 73.

diverse frivilligförband eller värnpliktiga från Donetsk och Luhansk samt fångelser och utgjorde den första anfallsvågen. Syftet var att röja ukrainska försvarsställningen för att göra dem gripbara för kategori 1 och 2.¹²⁵

Samtidigt måste organisatoriska förändringar omsättas till effekt på slagfältet, vilket har varit en utmaning för både Ryssland och Ukraina i det pågående kriget.

” There are limits to how much and how fast any institution can change. These “adaptation pains” show that while Ukraine has adapted at the tactical, operational and strategic levels since February 2022, these have not driven major improvements in their ability to expand the level at which they can conduct effective combined-arms manoeuvre.”¹²⁶

Med andra ord är organisatoriska förändringar under pågående krig, en utmaning för fler än Ryssland.

4.3. Analys av resultatet

Analys av resultatet utgår från Finkels strata och de operationella indikatorerna. I enlighet med studien syfte och frågeställning, görs även kopplingar till den militära organisationens kulturella förutsättningar för att förstå hur rysk syn på flexibilitet står i relation till Finkels teori.

4.4. Rysk syn på konceptuell och doktrinär flexibilitet

Den tematiska analysen påvisade ett stöd avseende militärteori, styrande dokument samt krigsföringen i Ukraina vad gäller olika stridssätt. Teorin som beskrev rysk flexibilitet i krigföringen i Ukraina, stödjer resultatet från den tematiska analysen avseende stridssätt. Efter att målsättningen att ta Kiev och besegra den ukrainska krigsmakten inom 10 dagar hade misslyckats, kunde den ryska krigsmakten övergå till att tillämpa anfall respektive försvarsstrid i olika delar av stridsområdet.¹²⁷ Det som inte framgår av underlaget är huruvida anpassningen skedde som ett medvetet val eller som en direkt konsekvens av de egna förlusterna. Mobiliseringen som skedde i september 2023 indikerar att skälet var det senare vilket även Ryan beskriver.¹²⁸ Ryan pekar på att de cirka 300 000 soldater som kallades in som en reaktion på: ”Necessary, imperative measures to protect the sovereignty, security and territorial integrity of Russia” endast genomgick en rudimentär utbildning i brist på resurser.¹²⁹

¹²⁵ Watling, “Meatgrinder: Russian Tactics in the Second Year of Its Invasion of Ukraine,” 3.

¹²⁶ Ryan, *The War for Ukraine Strategy and Adaptation under Fire*, 8.

¹²⁷ Brands, *War in Ukraine*, 2024, 99–106.

¹²⁸ Ryan, “Russia’s Adaptation Advantage,” 34.

¹²⁹ Ryan, *The War for Ukraine Strategy and Adaptation under Fire*, 35.

Skiftet från den initiala stridsindelningen med mindre bataljonsstridsgrupper till mer konventionell indelning i större förband skedde ändå som en reaktion på den överraskning ryska krigsmakten utsattes för under de inledande striderna och visar på en anpassningsförmåga.¹³⁰

Samtidigt trycker Finkel på att doktrinär flexibilitet handlar om att:

“A doctrine should be multidimensional: it should include education, training and the organization of units that furnish a basic answer for every type of combat.”¹³¹

Här framgår en vertikal dissonans mellan den politiska ledningens inledande narrativ om kriget som ett enande av det ryska och ukrainska broderfolket, till det som Legkauskas refererade till som respektlöshet för mänskligt liv. Förmågan att omsätta den politiska inriktningen avseende *soft-power* till ett stridssätt som på operativ och taktisk nivå harmoniserade med den politiska målsättningen, misslyckades. I studiens teori framgick att ryska krigsmakten övergick till bekämpning av ukrainsk infrastruktur vilket blir svårt att motivera ur ett *soft-power* perspektiv.¹³²

Okonventionella idéer, som hade ett svagt stöd i den tematiska analysen, kan kopplas till det centraliserade ledarskapet som beskrevs av Legkauskas.¹³³ Det går rakt emot det som Finkel ser som avgörande, d.v.s. att nya idéer tillåts och uppmuntras.¹³⁴ En möjlig förklaring är *vranjo* som bestraffar misstag och förskjuter ansvar.¹³⁵

4.5. Rysk syn på organisatorisk och teknologisk flexibilitet

Den tematiska analysen divergerar avsevärt när det gäller de operationella indikatorerna och kopplingen mot de olika nivåerna. Förmågan till flexibilitet och balans avseende grundläggande förmågor stöds exempelvis på militärteoretisk nivå, men det berörs ej i de styrande dokumenten. Samtidigt stöds de av erfarenhetsrapporteringen från Ukraina.¹³⁶ Uppenbarligen har Ryssland hittat ett system för anpassning av grundläggande förmågor samt vapensystem som inte var formaliserat innan krigsutbrottet men som ändå resulterat i nya system på slagfältet som exempelvis obemannade farkoster. Finkel beskriver syftet med balansen i förmågor som något som skall möjliggöra kombinerade vapen.¹³⁷

¹³⁰ Brands, *War in Ukraine*, 2024, 111.

¹³¹ Finkel, *On Flexibility*, 72.

¹³² Ryan, *The War for Ukraine Strategy and Adaptation under Fire*, 27–28.

¹³³ Legkauskas, “Feet of Clay,” 3.

¹³⁴ Finkel, 72.

¹³⁵ Tan, “The Revenge of ‘Democratic Peace,’” 16.

¹³⁶ Försvarmakten, “Fördjupade Lärdomar Och Erfarenheter Från Kriget i Ukraina,” 5.

¹³⁷ Finkel, 84.

Emellertid verkar förmågan inte kunnat omsättas till att genomföra gemensamma operationer.¹³⁸ Det framgår heller inte i vilken utsträckning den institutionaliserade förskingring som beskrevs av Legkauskas, bidragit till svårigheter att anpassa sig rent materiellt.¹³⁹

4.6. Rysk syn på ledning och kognitiv flexibilitet

Den operationella indikatorn ”decentraliserad ledning” var en av de två indikatorerna som var samstämmig mellan de tre nivåerna. Det är tydligt att ryska krigsmakten inte ser decentraliserad ledning som ett framgångskoncept. Legkauskas bekräftar den ryska synen på ledarskap där bland annat begreppet *vertical power* framhävs som något kontraproduktivt för snabb beslutsfattning.¹⁴⁰ I Försvarsmaktens erfarenhetsrapport utvecklades beskrivningen av det transparenta slagfältet och hur det tvingat ryska ledningsplatser till mer tillbakadragna grupperingar.¹⁴¹ Det påvisar dock en flexibilitet i förhållande till vad deras doktriner stipulerar. Vilken effekt det fått på det centraliserade ledarskapet och Finkels indikator för improvisation är inte tydlig, men indikatorn för improvisation stöds ändå till del i krigföringen i Ukraina. I sammanhanget är det dock intressant att Svechin beskriver det centraliserade ledarskapet inom manöverkrigföring som något som alltid blir för sent och felaktigt.

“If important decisions must come from the top in manoeuvre warfare, they will invariably be very late and inappropriate for the rapidly developing situation.”¹⁴²

Uppenbarligen finns en viss insikt i det centraliserade ledarskapets brister, men det verkar inte föranleda någon förändring mot decentralisering.

I problemformuleringen beskrev Odom hur den ryska synen på krig lutar mer åt att se den som en vetenskap snarare än en konstform.¹⁴³ Om det vetenskapliga perspektivet på krig kombineras med det som beskrivs som en bärande del i *vranjo*, att falsifiera rapporter till högre chef för att framställa sig själv i bättre dager, resulterar det i att ”in-data” för den vetenskapliga beslutsprocessen blir felaktig.¹⁴⁴ Därmed kommer besluten som fattas att tas på en felaktig grund. Förmågan att dra korrekta slutsatser av ett visst utfall för att sedan anpassa sig, blir därmed begränsad.

¹³⁸ Försvarsmakten, “Fördjupade Lärdomar Och Erfarenheter Från Kriget i Ukraina,” 5.

¹³⁹ Legkauskas, 6–8.

¹⁴⁰ Legkauskas, 3.

¹⁴¹ Försvarsmakten, “Fördjupade Lärdomar Och Erfarenheter Från Kriget i Ukraina,” 7.

¹⁴² Svechin and Lee, *Strategy*, 315.

¹⁴³ Odom, “Soviet Military Doctrine,” 7.

¹⁴⁴ Tan, “The Revenge of ‘Democratic Peace,’” 16.

4.7. Rysk syn på mekanismer för snabb inläring och spridning av kunskap

Teorin kring kulturen i den ryska krigsmakten påvisar inte något stöd för en formaliserad läroprocess med tillhörande kunskapsspridning. Det bekräftas i huvudsak i den tematiska analysen av indikatorerna. Undantaget är den lärande kulturen i Ukraina som stöds till del. Den centraliserad ledningen och *vertical power* kan vara en förklaring till problemet med att disseminera information mellan förband.¹⁴⁵ Finkel trycker i sin teori på att erfarenhetsspridning handlar om att sprida information mer eller mindre i realtid snarare än att hämta stöd från tidigare krig.¹⁴⁶ En snabb spridning av kunskap måste naturligtvis ställas i relation till motståndaren som har en motsvarande erfarenhetsprocess. Empirin och den tematiska analysen påvisar inte ett sådant förhållningssätt hos den ryska krigsmakten. Emellertid ingick även indikatorn för samarbetet mellan försvaret och industrin. Den berördes inte på den militärteoretiska nivån eller i de styrande dokumenten. Däremot stöds den under krigföringen i Ukraina. Eftersom den ingår under samma strata som kunskapsspridning, borde det finnas en tydligare korrelation mellan erfarenhetshandling och vad industrin stödjer förbanden med, men den tematiska analysen ger inte stöd för ett sådant samband. Två aspekter talar dock för att Ryssland lyckats genomföra anpassningar kopplat mot försvarsindustrin. Det första är omställningen till krigsindustri som beskrevs i *The War for Ukraine* (2024) och det andra är FM erfarenhetsrapport som påvisar tillförseln av ny materiel som en reaktion på överraskning.¹⁴⁷ Emellertid kvarstår ett problem med korruption. Tan beskriver i sin artikel, omfattningen av korruptionen i den ryska försvarsindustrin:

”A Russian Chief Military Prosecutor reported that an estimated 20% of the Russian military budget is lost due to corruption.”¹⁴⁸

Därmed blir det en utmaning att omsätta satsningarna på försvarsindustri till faktisk effekt på slagfältet.

4.8. X-indikator: Samordning av militära och civila medel

Finkel beskriver inte hur flexibilitet och anpassning skall interagera mellan olika nivåer eller om förmågan till anpassningar är viktigare på en viss nivå i förhållande till en annan. Jarl och Frelin däremot trycker på vikten av att inte begränsa anpassningar till taktisk nivå utan även

¹⁴⁵ Legkauskas, “Feet of Clay,” 3–5.

¹⁴⁶ Finkel, *On Flexibility*, 111.

¹⁴⁷ Försvarsmakten, “Fördjupade Lärdomar Och Erfarenheter Från Kriget i Ukraina,” 8–11.

¹⁴⁸ Tan, “The Revenge of ‘Democratic Peace,’” 15.

omfatta operativ och strategisk.¹⁴⁹ I de exempel på rysk anpassning som beskrevs i teorikapitlet (se p 2.3) angavs ett antal exempel som genomförts efter krigsutbrottet. Fokus låg på högre operativ nivå upp till politisk-strategisk. I de styrande dokumenten beskrevs hur anpassningar i de militära och civila medlen för krigföring skall samordnas.¹⁵⁰ Ryan bekräftar det när det handlar om att sprida det ryska narrativet samt förstärka diplomatiska relationer med relevanta partners. Ryan ger däremot en annan presumtiv förklaring till varför Ryssland varit framgångsrika med att samordna militära och civila medel för att nå sina målsättningar med kriget i Ukraina. Till att börja med har Ryssland inte ändrat sina politiska målsättningar med kriget.¹⁵¹ Däremot har *medlen* för att uppnå målsättningarna ändrats på strategisk nivå. Ryan beskriver en kombination av informationskrigföring, hot om kärnvapenanvändning, militära operationer, diplomati, nationell mobilisering samt ekonomisk krigföring som sammantaget skall bära mot de politiska målsättningarna.¹⁵² Jonsson beskriver hur dagens ryska krigsmakt har sina rötter i det sovjetiska systemet där det holistiska perspektivet på hur allting hänger samman i ett system.¹⁵³ När omständigheterna förändras måste även strategin följa med, vilket Ryssland har strävat efter.¹⁵⁴ För att återkoppla till den militära kulturen och *vranjo*, får det naturligtvis påverka när det gäller erfarenhetshanteringen, där rapporter från genomförd verksamhet framställs i bättre dager än det egentliga utfallet. Därmed blir det svårt för Ryssland att utvärdera samordningen mellan civila och militära medel och se hur effektiva det egentligen är.¹⁵⁵

X-indikatorn är intressant, främst p.g.a. den presumtiva anledningen till att den inte tas upp som en del i Finkels teori samtidigt som den framkommer i den tematiska analysen. Finkel byggde i stor utsträckning sin teori på Yom Kippur kriget 1973.¹⁵⁶ Kriget varade endast tjugo dagar vilket är en kort tid om det handlar om att bygga nya relationer på strategisk och politisk-strategisk nivå, vilket kan förklara att den inte togs upp. Det pekar på en svaghet i Finkels teori som Ryssland uppenbarligen identifierat. I sammanhanget kan det även konstateras att det är viktigare att beslut på politiskstrategisk och militärstrategisk nivå blir rätt, snarare än på operativ och taktisk.¹⁵⁷ Misstag på operativ och taktisk nivå kan rättas till, men strategiska misstag

¹⁴⁹ Jarl and Frelin, "Vikten Av Militär Anpassning under Krigstid," 8.

¹⁵⁰ Kofman, "Russian Military Strategy: Core Tenets and Operational Concepts," 32.

¹⁵¹ Ryan, *The War for Ukraine Strategy and Adaptation under Fire*, 29.

¹⁵² Ryan, 29.

¹⁵³ Ryan, 23.

¹⁵⁴ Ryan, 104.

¹⁵⁵ Ryan, 133.

¹⁵⁶ Finkel, *On Flexibility*, 1.

¹⁵⁷ Ryan, 94.

är betydligt svårare att korrigera.¹⁵⁸ Vranjo verkar dock haft en negativ påverkan på förmågan att samordna politiska målsättningar med militär förmåga.

4.9. X-indikator organisatorisk flexibilitet

I presentationen av resultatet framgick att organisatorisk flexibilitet skiljde sig från det som Finkel beskrev i sin teori. Finkel utgick från kvantitativa och kvalitativa förhållanden mellan ingående förmågor i förbanden tillsammans med organisation och struktur för hur förbanden skulle kunna tillämpa kombinerade vapen.¹⁵⁹ Emellertid utgår Finkels beskrivningen av organisatorisk flexibilitet hur ett förband bör vara utrustat och organiserat för att *möta* en överraskning. Finkel utvecklar däremot inte hur det organisatorisk flexibilitet skall tillämpas som en reaktion på överraskning under pågående krig. Därmed skiljer sig Finkels strata kring organisatorisk flexibilitet i förhållande till X-indikatorn, som avhandlar förändringar under ett pågående krig. Stödet till Ukraina från västvärlden i form av vapen, teknik och information ställde den ryska krigsmakten inför utmaningar den tidigare inte hanterat.¹⁶⁰ Dock visar Watling på rysk anpassning, exempelvis i form av förband för elektronisk krigföring, som en reaktion på ukrainska drönare, vilket visar en organisatorisk och teknologisk flexibilitet.¹⁶¹

4.10. Sammanfattning av analysen

I den tematiska analysen påvisades kopplingar mellan vissa av de operationella indikatorerna och den ryska synen på flexibilitet och anpassning. Något som dock inte framgick i den tematiska analysen var ett tydligt samband eller mönster mellan Finkels operationella indikatorer och koderna. OI och koder saknade i huvudsak kopplingar både vertikalt och horisontellt med varandra vilket tydliggörs i tabellen.

Ovanstående analys visar att Ryssland valt en annan väg för att övervinna överraskningar och osäkerheter i krig än Finkels flexibilitetsteori. Dels visar bristen på samband mellan de operationella indikatorerna i kombination med Rysslands syn på flexibilitet att de har ett annat synsätt än Finkel på begreppet flexibilitet. Dels indikerar de att det finns aspekter i Finkels teori som inte gör den direkt överföringsbar på ryska förhållanden. Ryssland har de facto genomfört anpassningar under pågående krig som en reaktion på att ha blivit utsatt för överraskning.

¹⁵⁸ Ryan, 94.

¹⁵⁹ Finkel, *On Flexibility*, 73.

¹⁶⁰ Watling, "Meatgrinder: Russian Tactics in the Second Year of Its Invasion of Ukraine," 3.

¹⁶¹ Watling, 23.

Dock visar teorin på att flexibiliteten och anpassningen som en reaktion på överraskning, i första hand skett på politisk och militärstrategisk nivå medan anpassningar på slagfältet har skett *top-down*.

En viktig aspekt är att *vranjo* och korruption är närbesläktade men inte samma sak. Tan argumenterar för:

“The interaction of petty corruption with Vranjo is destructive of Russian combat potential. Unlike the case for grand and public corruption, the negative externality imposed by petty corruption on the Russian military is disproportionate. When a soldier strips the copper wiring in a T-90 tank to resell as scrap metal, that T-90 which is worth around US\$ 4.5 million, becomes useless.”¹⁶²

Här har Ryssland med andra ord lyckats kombinera två extremt destruktiva system med varandra.

Finkel beskriver även sina fyra strata som tillsammans skall utgöra ett enande koncept för flexibilitet och anpassning.¹⁶³ Ett motsvarande koncept på rysk sida har inte kunnat påvisas i studien.

5. DISKUSSION

Studien har redovisat tidigare forskning kring flexibilitet och anpassning samt kulturella aspekter som kan kopplas till den militära organisationen. Dessa har analyserats med stöd av militärteoretiska utgångspunkter, styrande dokument samt erfarenheter från den ryska krigföringen i Ukraina. Den hermeneutiska ansatsen har inneburit att texternas innebörd kunnat tolkas för att därefter sättas samman till en helhet vilket skett i analysen.

Utmaningar i arbetet har i första hand bestått av två delar. Den första handlar om problemet med att definiera rysk syn på flexibilitet. Problemet utvecklades till del under studiens problemformulering, där det även påvisades att det saknades forskning kring begreppet. Utmaningen har därmed blivit att utgå från en västerländsk syn på flexibilitet samtidigt som studien avhandlade ett ryskt (österländskt) perspektiv.

Den andra utmaningen har utgjorts av erfarenhetsrapporterna kring vilka anpassningar som genomförts i Ukraina. I rapporterna har det exempelvis framkommit ny materielltillförsel på rysk sida för att motverka en ukrainsk förmåga. Det som saknas i rapporterna är den process som

¹⁶² Tan, “The Revenge of ‘Democratic Peace,’” 16.

¹⁶³ Finkel, *On Flexibility*, 120.

lett fram till materietillförseln. Det gör att det blir svårt att koppla anpassningen gentemot ett sammanhängande koncept för flexibilitet och anpassning enligt Finkels strata. Hur initieras anpassningen från en erfarenhetsrapport till beslut om införskaffande för att slutligen tillverkas och distribueras på förbanden?

Studiens krigsvetenskapliga bidrag var en ökad förståelse för hur Ryssland ser på begreppet flexibilitet och anpassning utgående från Finkels flexibilitetsteori. Genom att särskilt påvisa hur kulturen påverkar militära organisationers syn på flexibilitet och anpassning, enligt Tans studie om *vranjo* samt Legkauskas studie om rysk kultur, har studien bidragit till en utvecklad syn på Finkels flexibilitetsteori.

Försvarmakten har valt att använda Finkels teori i sin doktrin för gemensamma operationer 2020.¹⁶⁴ Hur FM ser på flexibilitet och anpassning i jämförelse med Ryssland, kan påvisas med en enkel kvantitativ jämförelse. I DGO 20 förekommer ordet ”flex” och ”anpassning” 107 gånger medan motsvarande sökning i den ryska doktrinen ger 0 träffar. Det betyder inte att den ryska krigsmakten inte kan vara flexibel och anpassningsbar, utan att de har en annan syn på begreppet och hur det skall tillämpas.

För Försvarmaktens del handlar det därmed om en förståelse för hur Rysslands erfarenhetsprocess ser ut för att själva kunna utveckla en process som är snabbare.

5.1. Slutsatser och fortsatt forskning

Studien visar generellt sett svaga kopplingar mellan rysk syn på flexibilitet i relation till Finkels flexibilitetsteori. Det gäller både vertikalt mellan de olika ledningsnivåerna samt horisontellt mellan Finkels strata. Avgörande skillnader i den militära kulturen förefaller vara en av de viktigaste förklaringarna.

Även om varje militär organisation har sina kulturella förutsättningar, förefaller *vranjo*, vara särskilt destruktivt för den ryska förmågan till flexibilitet och anpassning. Den institutionella karaktären på samtliga ledningsnivåer bidrar till svårigheter att komma till rätta med problemet. De underlag som användes i studien, påvisade heller ingen vilja att reformera systemet vilket indikerar att det tills vidare kommer präglade fortsatta ryska anpassningar.

Emellertid visar studien att anpassningar genomförs som en reaktion på överraskning. X-indikatorn *Samordning mellan militära och civila medel* har visat på en förmåga att anpassa sig på politisk-strategisk nivå. Dock verkar det ske med dålig samordning mellan

¹⁶⁴ Försvarmakten, Doktrin för Gemensamma operationer 2020.

ledningsnivåerna, då det ryska narrativet från politisk nivå avseende ryssar och ukrainare som broderfolk, inte kunnat omsättas till effekter hos den ukrainska befolkningen i den omfattning Ryssland hoppades på.

Anpassningar i form av taktik och teknik på taktisk nivå, har påvisats i studien. Dock har det inte kunnat kopplas till Finkels teori för hur anpassningar skall ske. Källmaterialet och analysen visar snarare att när anpassningar genomförs, sker det i första hand som en *top-down*, d.v.s. inte enligt Finkels teori om erfarenhetsrapportering från lägre nivå mot den högre.

Då studien påvisat att Ryssland har valt en annan väg till flexibilitet och anpassning än Finkels teori, skulle det vara intressant med fortsatt forskning kring hur ryska försvarsmakten strukturerat sin erfarenhets- och anpassningsprocess. Eftersom Ryssland värderar förmågan till vilseledning (*maskirovka*) högt, borde ryska krigsmakten själva se riskerna med att bli utsatta för överraskning.

Det källmaterial studien använt sig av, påvisar inte någon rysk definition eller beskrivning av begreppet flexibilitet i militära organisationer. Därav skulle det även vara intressant med fortsatt forskning kring hur ryska krigsmakten ser på begreppet. I studien framgick även att en militär organisations förmåga till flexibilitet och anpassning, påverkas starkt av dess kultur. Därmed skulle det även vara intressant med vilka kulturella förutsättningar som påverkat rysk syn på flexibilitet.

Referenslista

- Boston, Scott, and Dara Massicot. *The Russian Way of Warfare: A Primer*. RAND Corporation, 2017. <https://doi.org/10.7249/PE231>. (Hämtad 2024-08-30)
- Brands, Hal, ed. *War in Ukraine: Conflict, Strategy, and the Return of a Fractured World*. Baltimore, Maryland: Johns Hopkins University Press, 2024.
- Bryman, Alan. *Samhällsvetenskapliga Metoder*. Tredje upplagan. Stockholm: Liber, 2018.
- David, Matthew. *Samhällsvetenskaplig Metod*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur, 2016.
- Dickman, John. "Operational Flexibility on Complex Enterprises : Case Studies from Recent Military Operations." Massachusetts institute of technology, 2009. <https://dspace.mit.edu/handle/1721.1/52785>. (Hämtad 2024-08-18)
- Finkel, Meir. *On Flexibility: Recovery from Technological and Doctrinal Surprise on the Battlefield*. Stanford, California: Stanford Security Studies, 2011.
- Försvarsmakten. *Doktrin för Gemensamma operationer 2020*. FM2018-18369:30
- Försvarsmakten. "Fördjupade Lärdomar Och Erfarenheter Från Kriget i Ukraina." OPL J7, 31 2024.
- Försvarsmakten. *Militärstrategisk Doktrin - MSD 22*. Vol. 2022. FMLOG/Försörjning, Grafisk produktion, 2022.
- God Forsknings sed*. Elektronisk resurs. Reviderad utgåva. Stockholm: Vetenskapsrådet, 2017. (Hämtad 2024-09-18)
- Jacobsen, Dag Ingvar. *Hur Genomför Man Undersökningar? Introduktion till Samhällsvetenskapliga Metoder*. Upplaga 2:1. Lund: Studentlitteratur, 2017.
- Frelin Jan, Jarl, Linda. "Vikten Av Militär Anpassning under Krigstid." FOI. <https://www.foi.se/rapporter/rapportsammanfattning.html> (Hämtad 2024-08-16)
- Jonsson, Oscar. *The Russian Understanding of War: Blurring the Lines between War and Peace*. Washington, DC: Georgetown University Press, 2019.
- Kofman, Michael. "Russian Military Strategy: Core Tenets and Operational Concepts." CNA, October 2021. <https://www.cna.org/reports/2021/10/.pdf>. (Hämtad 2024-08-30)
- Legkauskas, Visvaldas. "Feet of Clay: Five Cultural Vulnerabilities of the Russian State in the Face of the War in Ukraine." *Journal of Contemporary European Studies* 32, no. 1 (January 2, 2024): 262–71. <https://doi.org/10.1080/14782804.2023.2231887>. (Hämtad 2024-09-18)
- Military doctrine of the Russian federation (2014). https://web.archive.org/web/20180501051233id_/https://www.offiziere.pdf. (Hämtad 2024-09-30)
- Odom, William E. "Soviet Military Doctrine." *Foreign Affairs* 1988 vol 67, no. 2 (n.d.): 22. (Hämtad 2024-09-17)

Ryan, Mick. "Russia's Adaptation Advantage." *Foreign Affairs* 2024, no. Februari (February 5, 2024). <https://www.foreignaffairs.com/ukraine/russias-adaptation-advantage>. (Hämtad 2024-09-03)

Ryan, Mick. *The War for Ukraine Strategy and Adaptation under Fire*. La Vergne: Naval Institute Press, 2024.

Smedberg, Marco. *Krigföring: Från Austerlitz till Bagdad*. Ny utg. Lund: Historiska media, 2005.

Sun, Zi. *Sun Zis Krigskonst*. Ny utg. Stockholm: Santérus, 2015.

Svechin, A., and Kent D. Lee. *Strategy*. 4th edition. Minneapolis, Minn.: East View Publications, 2004.

Tan, Bann Seng. "The Revenge of 'Democratic Peace.'" *International Political Science Review*, December 29, 2023, <https://doi.org/10.1177/01925121231200122>.

Glantz, David. *The Evolution of Soviet Operational Art, 1927-1991. 1: Operational Art, 1927-1964*. 1. publ. Cass Series on the Soviet Study of War 6. London: Cass, 1995.

Van Creveld, Martin L. *Technology and War: From 2000 B.C. to the Present*. Rev. and Expanded ed., 1. Free Press paperback ed. Military History. New York: Free Press [u.a.], 1991.

Watling, Jack. "Meatgrinder: Russian Tactics in the Second Year of Its Invasion of Ukraine." London: Royal United Service Institute. <https://static.rusi.org/403-SR-Russian-Tactics-web-final.pdf>. (Hämtad 2024-09-03)

Watling, Jack. "Preliminary Lessons from Ukraine's Offensive Operations 2022-23." Special report. London: Royal United Service Institute, 2024. <https://rusi.org/explore-our-research/publications/special-resources/preliminary-lessons-ukraines-offensive-operations-2022-23>. (Hämtad 2024-09-03)